

FİLİSTİN-İSRAİL ÇATIŞMASI: LİBERAL BASININ BAKIŞ AÇISINDAN ULUSLARARASI BİR ANALİZ

The Palestinian-Israeli Conflict: An International Analysis from the Perspective of the Liberal Press

Öğr. Gör. Dursun YILMAZ*

Geliş Tarihi: 29.01.2024 | Yayına Kabul Tarihi: 24.04.2024

Öz

Bu araştırma, dünya çapında tanınan üç önemli medya kuruluşunun, Ortadoğu'daki Filistin-İsrail çatışmasıyla ilgili tutumlarını inceleyerek liberal basın kuramının pratik yansımalarını anlamayı amaçlamaktadır. Çalışmanın hipotezi, gazetelerin çatışma ile ilgili tavırlarının, siyasi, kültürel ve ideolojik bağlamlarına ve okuyucu kitlesine bağlı olarak değişebileceğini öngörmektedir. The New York Times (ABD), The Guardian (İngiltere) ve Hürriyet (Türkiye) gazeteleri içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bulgular, gazetelerin haber dillerinde genelde nesnel bir yaklaşım sergilediğini ancak belirli bir perspektifi vurguladıklarını ve güç dengesizliğinden kaynaklanan bir bakış açısı oluşturduklarını göstermektedir. İncelenen gazeteler, çoğunlukla nesnel habercilik anlayışını benimsemişlerdir. Ancak gazeteler, çatışmaları haberleştirirken kullandıkları bazı kavramlarla Hamas'ı eleştirirken İsrail'i ise haklı gösteren bir perspektifi öne çıkardıkları saptanmıştır. The New York Times, çatışmaları genellikle İsrail'in perspek-

Abstract

This research aims to understand the practical reflections of liberal press theory by examining the attitudes of three world-renowned important media organizations regarding the Palestinian-Israeli conflict in the Middle East. The hypothesis of the study predicts that newspapers' attitudes towards conflict may vary depending on their political, cultural and ideological context and readership. The New York Times (USA), The Guardian (England) and Hürriyet (Turkey) newspapers were examined by content analysis method. The findings show that newspapers generally display an objective approach in their news language, but they also emphasize a certain perspective and create a perspective resulting from the imbalance of power. The newspapers examined mostly adopted the approach of objective journalism. However, it has been determined that newspapers, with some of the concepts they use while reporting the conflicts, highlight a perspective that justifies Israel while criticizing Hamas. While The New York

* Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, dursun.yilmaz@gop.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6161-3482.

tifinden ele alırken, The Guardian daha dengeli bir şekilde hem İsrail'in güvenlik endişelerine hem de Filistinlilerin yaşadığı zorluklara vurgu yapmıştır. Hürriyet ise Filistin-İsrail çatışmasında daha insani bir yaklaşım sergileyerek, Filistinlilerin yaşadıkları zorlukları vurgularken, İsrail'in politikalarını ve askeri operasyonlarını eleştirmiştir. Fakat özellikle Hamas aleyhine bir tutum aldığı da görülmüştür. Gazete, Filistin halkına daha fazla empati göstermiştir. Sonuç olarak, bu araştırma, liberal basın kuramının pratikteki uygulanabilirliğini değerlendirerek, medyanın çatışma perspektifinin kamuoyu algısını etkileyebileceğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Filistin-İsrail Çatışması, Liberal Basın, İçerik Analizi, The New York Times, The Guardian, Hürriyet.

Times generally covered the conflicts from Israel's perspective, The Guardian emphasized both Israel's security concerns and the difficulties experienced by the Palestinians in a more balanced way. Hürriyet, on the other hand, displayed a more humane approach to the Palestinian-Israeli conflict, emphasizing the difficulties experienced by the Palestinians and criticizing Israel's policies and military operations. However, it was also seen that he took a stance especially against Hamas. The newspaper showed more empathy towards the Palestinian people. In conclusion, this research evaluates the practical applicability of liberal press theory, showing that the media's conflict perspective can influence public perception.

Key words: Palestine-Israel Conflict, Liberal Press, Content Analysis, The New York Times, The Guardian, Hürriyet.

1. GİRİŞ

Filistin-İsrail çatışması, dünya kamuoyu tarafından büyük ilgi ile izlenen, takip edilen kadim uluslararası bir tartışma konusudur. Bu çatışma, politik, kültürel ve ideolojik farklılıkların yanı sıra sivil kayıpların da olduğu karmaşık ve trajik bir durumu içermektedir. Medyanın bu çatışmayı nasıl temsil ettiği ve kamuoyuna hangi bakış açılarını yansıttığı, toplumların algısını ve tartışmaları ne şekilde, hangi boyutta etkilediği önemli bir konudur.

Çalışma, The New York Times, The Guardian ve Hürriyet gibi liberal basının temsilcileri konumundaki önemli medya kuruluşlarının Filistin-İsrail çatışmasını nasıl temsil ettiklerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu gazeteler, uluslararası alanda etkili ve geniş bir okuyucu kitlesine sahip olduğundan, sundukları haberler, haberlerinde öne çıkardıkları kavramlar aracılığıyla toplumların algısını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, adı geçen liberal gazetelerin Filistin-İsrail çatışmasıyla ilgili haberlerinde kullandıkları terimlerle tarafları nasıl tanımladıklarını anlamak ve her gazetenin siyasi, kültürel ve ideolojik bağlamlarını incelemektir. Bu bağlamda, gazetelerin liberal görüşlerini nasıl yansıttığını analiz ederek, her bir gazetenin tutumunu anlamayı amaçlamaktadır.

Bu çalışma, liberal basın kuramı perspektifinden yola çıkarak gazetelerin tarafsızlık ilkesini ne ölçüde uyguladıklarını ve farklı bakış açlarına nasıl yer verdiklerini değerlendirmiştir. Ayrıca, liberal basının önde gelen ilkelerinden biri olan çeşitliliği yansıtmaya ve toplumsal adaleti önemseme ilkesi bağlamında, gazetelerin sundukları haberler ve kullandıkları kavramlar aracılığıyla Filistin-İsrail çatışmasının kamuoyu algısında nasıl bir rol oynadığı ele alınmıştır. Bu değerlendirme, gazetelerin çatışmayı temsil etme biçimlerini derinlemesine analiz ederek, hangi perspektifleri vurguladıklarını ve hangi konulara öncelik verdiklerini incelemeyi amaçlamıştır. Böylece, medyadaki çatışma haberlerinin toplumsal algı üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamayı hedeflemiştir.

Filistin-İsrail çatışması, geçmişi uzun bir tarihe sahip olduğundan dolayı uluslararası literatürde çeşitli yönleriyle (dini, tarihi, siyasi, kültürel, etnik vb.) geniş bir ilgi görmektedir. Ancak, Hamas tarafından 7 Ekim 2023'te başlatılan "Aksa Tufanı" harekâtı, 10 Mart 2024 itibarıyla altı aydır devam etmektedir. Çatışma hakkında ulusal düzeyde medya analizlerini içeren çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu konuda ulaşılabilen tek çalışma, Yılmaz'ın (2024) çatışmanın ulusal medya sunumunu konu alan araştırmasıdır. Uluslararası literatürde de son çatışmalarla ilgili sınırlı sayıda medya (daha çok yeni medya) analizi çalışmasına rastlanmıştır (Dereszewski & Rubinsky, 2023; Azuma, 2024). Geçmişte uluslararası basının Filistin-İsrail çatışmasıyla ilgili yaklaşımlarını belirlemek amacıyla yapılan bazı çalışmalar incelenerek, bu çalışma için bir zemin oluşturulmuştur.

Bu bağlamda, Viser'in (2003) *"Attempted Objectivity: An Analysis of the New York Times and Ha'aretz and their Portrayals of the Palestinian-Israeli Conflict"* başlıklı çalışması, örnekleme olan The New York Times gazetesinin konu hakkındaki tutumuna dair önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışmada, New York Times'in Filistin-İsrail çatışmasıyla ilgili haberlerinde muhtemel önyargılarla hareket ettiğini ve dengeli davranmadığını vurgulanmaktadır. Bu önyargıların, gazetecilerin erişimi, kültürel yakınlık (muhabirlerinin İsrail kaynaklarına daha fazla erişim sağladığı ve bunun da İsrail'in medya üzerindeki etkisinin artmasına katkıda bulunduğunu) ve ABD'nin dış politikası (New York Times'in İsrail'e yönelik tutumunun ABD'nin dış politikası ile uyumlu olduğu) gibi faktörlerden kaynaklandığı belirtilmektedir.

Bu makaleden yirmi yıl sonra yayımlanan Jackson'ın (2023) *"The New York Times distorts the Palestinian struggle: A case study of anti-Palestinian bias in US"*

news coverage of the First and Second Palestinian Intifadas” başlıklı makalesinde, The New York Times’in Filistin-İsrail çatışmasını ele alma biçimi analiz edilmektedir. Analizde, The New York Times’in Filistin-İsrail çatışması haberlerinde Filistin mücadelesine karşı bir çarpıtma ve önyargı olduğu iddia edilmektedir. Birinci ve İkinci İntifada olaylarının kapsamını vaka çalışması olarak sunan makale, The New York Times’in bu konudaki haberlerinde anti-Filistin önyargısına sahip olduğunu ve haber yorumlarında Filistinlilere karşı önyargılı bir dil kullandığını öne sürmektedir.

Filistin-İsrail çatışmalarıyla ilgili yapılmış basın analizi çalışmalarında The Guardian gazetesinin yaklaşımının daha dengeli ve barış gazeteciliği prensiplerine daha uygun olduğu değerlendirilmiştir. Majeed’in (2008), “*Comparative study of news reports by BBC world, CNN, Guardian Unlimited and Al-Jazeera for the Annapolis summit (Nov 19th-Dec 9th 2007): The Role of media in conflict resolution*” başlıklı yüksek lisans tezinde The Guardian, örneklem alınan diğer haber ağlarına göre daha dengeli bir bakış açısı sunduğunu belirtmiştir. Gazete haberlerinde iki tarafın görüşlerini ve çatışma ile ilgili alternatif siyasi düşünceleri ele almış ve çatışma hakkında eksik kalan siyasi temaları gündeme getirmiştir.

Çalışmanın örnekleminde yer alan Hürriyet gazetesi, Yılmaz’ın (2024), ulusal medya analizine göre son Filistin-İsrail çatışmasında daha dengeli bir yaklaşım sergilediği belirtilmektedir. Gazete, çatışma ile ilgili haberlerinde Hamas’ı eleştiren bir tutum sergilerken, haber dilinde nesnel olmaya özen göstermiştir. Ancak, Hamas için kullandığı ifadelerle olumsuz bir imaj oluşturduğu ifade edilmiştir. Gazete, haber başlıklarında belirgin bir taraflılık göstermemiştir. Çatışmanın taraflarına değil, eylemlerin sonucundaki insani drama odaklanmıştır. Günaydın (2017) ise Hürriyet gazetesinin ikinci El-Aksa İntifadası sırasındaki haberlerinde İsrail’e yönelik olumlu bir dil kullandığını, çatışma haberlerinde Filistinlileri sivil direnişçiler olarak gösterdiğini ve tarafsızlık ilkesini ihlal eden bir yaklaşım sergilediğini belirtmiştir.”

Bu çalışmanın Filistin- İsrail çatışmasını temsil etme biçimleri üzerine bir ışık tutacağı ifade edilebilir.

LİBERAL BASIN KURAMI VE HABER

Liberal basın kuramı, 17. ve 18. yüzyıllarda Batı'da ortaya çıktı ve Aydınlanma döneminin etkisi altında gelişti. Bu kuramın temelleri, basın özgürlüğü, demokrasi ve fikir özgürlüğü gibi liberal değerlere dayanmaktadır. Liberalizm, Ortaçağ Hıristiyan felsefesine karşı bir tepki olarak doğmuş ve Aydınlanma dönemi ile birlikte şekillenmiştir. Bu düşünce akımı, 17. yüzyılda özellikle John Locke'un eserleriyle zirveye ulaşmıştır. Locke, insan aklının kullanımını vurgulayarak liberalizmin temelini atmış ve klasik liberalizmin kurucusu olarak kabul edilmiştir. Locke'un düşünceleri, düşünce ve ifade özgürlüğü konularının da öncüdür. İfade özgürlüğü, liberal siyasal düşünceyle birlikte gelişen özgürlük anlayışının önemli bir parçasıdır. Liberal basın kuramı da, bu temel prensiplerden türemiştir (Çetin, 2002: 79-96; Çilingir, 2019: 42).

John Locke'un düşünce ve ifade özgürlüğü temelli anlayışının, İngiliz filozof John Stuart Mill'in özgürlükçü basına ilişkin görüşleriyle şekillendiği ifade edilebilir. Mill, *On Liberty* (Özgürlük Üzerine) adlı eserinde, "çok seslilik" ilkesine dayanan özgürlükçü anlayışın, herkesin söz ve ifade hakkına saygı duyulmasıyla, gerçeğe ulaşma sürecini ve toplumun genel refahını artıracığını savunur. Mill'e göre, özgür bir medya, toplumun farklı görüşleri duyabilmesi ve çeşitliliği onaylayabilmesi için kilit bir araçtır. Düşüncelerin özgürce ifade edilmesi basın aracılığıyla sağlanmalıdır, zira bazen yöneticiler tarafından bastırılan bir düşünce bile doğru olabilir. Bir düşüncenin susturulması, o düşüncüyü bastırılanların kendi doğrularını mutlak doğru olarak gördükleri anlamına gelir ki, bu durum gerçekte böyle olmayabilir. Tek bir fikrin hakikat olduğu anlamına gelmediğini ve gerçeğe sadece zıt görüşlerin karşılaştırılmasıyla ulaşılabileceğini belirtir. Hatta bir düşünce hakikat içerse bile, farklı görüşler olmadan zamanla dogmatik hale gelebileceği uyarısını yapmaktadır (Mill, 2019: 31-72).

Mill'e göre, basın özgürlüğü bireylerin düşüncelerini ifade etme ve bilgiye erişme hakkını içermektedir. Ancak, bu özgürlük başkalarına zarar verme hakkını kapsamaz. Liberal basın ise farklı görüşleri ifade edebilen, eleştirel ve bağımsız bir basın olarak tanımlanır. Liberal basın, hükümetin ve otoritenin eylemlerini sorgulamalı, toplumun bilinçlenmesine katkıda bulunmalı ve demokrasinin işleyişine destek olmalıdır (Mill, 2019). Mill'in bu görüşleri günümüzde de basın özgürlüğünün ve liberal basının önemini vurgulamaktadır. Basın, demokrasinin temel taş-

larından biridir ve toplumun bilinçlenmesine katkıda bulunurken, aynı zamanda sorumluluk ve etik çerçevesinde hareket etmelidir.

Mill'e göre, insanlar herhangi bir konuda bütünü öğrenebilmek için her türlü düşüncenin dile getirilmesini duymalıdır. Mill, düşüncüyü susturmanın yanlış olduğunu ve herkesin yanılabilceğini savunur. İnsanlar, hatalarını düzeltebilme yetisine sahiptir ancak bunu sadece tartışma ve görüşme ortamında kullanabilirler. Bu nedenle, herkesin fikirlerini özgürce ifade edebileceği bir ortamın sağlanması gerektiğini vurgular. Mill, *On Liberty* adlı eserinde, "çok seslilik" ilkesine dayanan özgürlükçü anlayışın, herkesin söz ve ifade hakkına saygı duyulması, gerçeğe ulaşma sürecini ve toplumun genel refahını artıracaklarını savunur. Mill'e göre, özgür bir medya, toplumun farklı görüşleri duyabilmesi ve çeşitliliği kutlayabilmesi için kilit bir araçtır (Gürcan, vd., 2012; Ak, 2015; Odabaş, 2018).

Liberal basın, klasik liberal teoriye dayanarak, serbest piyasa koşullarında yayıncılık özgürlüğünün geniş bir toplumsal çıkar ve görüş yelpazesini yansıttığı şeklinde tanımlanmıştır (Curran, 2018). Liberal basın kuramı, objektif, özgür ve çoğulcu bir basın anlayışını temsil eder. Çoğulculuk, liberal basın yaklaşımının bir parçası olarak basını, fikirlerin çeşitliliğini garanti eden bir unsur olarak ele alır. Bu perspektif, basının iktidarı denetleyen bir güç olduğunu savunur ve yasama, yürütme ve yargı erklerinden sonra "Dördüncü Güç" olarak tanımlar. Objektiflik ise liberal basının benimsediği bir diğer önemli ilkedir. Objektif habercilik idealini destekleyen bu ilke, önyargısızlık, aslına uygunluk ve olay/yorum ayrımı gibi unsurları içerir. Önyargısızlık, haberlerin tarafsızlık, dengelilik, hakkaniyet ve eşit uzaklık ilkelerine uygun olarak sunulmasını öngörür. Aslına uygunluk ilkesi ise haberlerin doğruluğunu vurgularken, olay/yorum ayrımı prensibi haberlerin olayları aktarmasını ve yorumların gazetecinin köşesine bırakılmasını savunur (Taş, 2010: 6-7).

Özer (2010), *Liberal Basın* adlı kitabında liberal basın kuramını geniş bir perspektiften inceler. Kitabında, kuramın tarihsel ve düşünsel kökenlerini Türkiye'deki görgül araştırmalarla birleştirerek açıklar. Özer'e göre, liberal basın kuramı şu temel noktalarda tanımlanır: Çoğulculuk, basının fikirlerin çeşitliliğini garanti eden bir unsur olarak görülmesi ve demokratik toplumun işleyişinde önemli bir rol oynaması; Objektiflik, basının objektif habercilik idealini benimsemesi, önyargısızlık, aslına uygunluk ve olay/yorum ayrımı gibi unsurları içermesiyle vurgulanır. Ayrıca, Özer, liberal basın kuramının ideallerinin gerçekleşmesinin zorluğunu

eleştirir ve Türkiye'deki uygulama eksikliklerini gösteren araştırmalara da yer verir. Özer, liberal basın anlayışının demokratik toplumların bilgiye erişimini sağlamak ve farklı görüşleri barındırmak için önemli bir rol oynadığını vurgular.

Bugün, liberal basın kuramının temel ilkeleri birçok demokratik ülkenin basın kurallarına ve gazetecilik etiğine yansımaktadır. Liberal basın kuramına uygun gazeteler, genellikle çeşitli görüşlere ve bakış açılarına yer veren, tarafsızlık ilkesine önem veren ve hükümet ve diğer güç odaklarına karşı bağımsız bir duruş sergileyen yayınlar olarak tanımlanır. Liberal basına örnek olarak The Guardian, The New York Times, Le Monde ve Hürriyet gibi gazeteler gösterilebilir. Bu gazeteler, çeşitli görüşleri yansıtarak çoğulculuğu destekler ve objektif habercilik ilkelerine önem verdiklerini ilkelerinde belirtirler.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde liberal basın kuramı, demokratik toplumların bilgiye erişimini sağlamak ve farklı görüşleri barındırmak için önemli bir rol oynamaktadır.

Liberal basın kuramına göre, medya bir iletişim ve enformasyon kanalı olarak toplumsal gruplar arasında ortak tartışmayı teşvik etmeli ve sosyal entegrasyonu desteklemelidir. Bağımsızlık ve özgürlükçü bir perspektifle ele alınan medya, toplum içinde var olan çeşitli görüşleri yansıtarak demokratik bir tartışma ortamı oluşturmalıdır (Özer, 2010: 40-41).

Ancak, liberal basın kuramı aynı zamanda özgür rekabet ortamında medyanın kar odaklı bir işletme olarak algılanmasını eleştirmektedir. Haberin bir meta olarak değerlendirilmesi, liberal anlayışa göre, medyanın toplumun gerçeklere ulaşma yolundaki rasyonel çabasını etkileyebilir. Medya, liberal kuramın öne sürdüğü gibi, tamamen bağımsız bir tartışma forumu oluşturarak kamuoyunu şekillendirebilir. Ancak, medyanın kâr odaklı işleyişi ve rekabet ortamındaki zorluklar, bu ideallerin gerçekleşmesini sınırlayabilir (Udeoğlu, 2015: 352-353).

Liberal basın kuramı, John Locke'un ifade özgürlüğü ve demokratik katılım düşünsel mirası üzerine, John Stuart Mill tarafından temelleri atılmıştır. Liberal basın kuramı, basının işleyişi ve rolü üzerine odaklanan bir perspektifi temsil eder. Bu kuram, genellikle demokratik değerlere, ifade özgürlüğüne ve kamusal katılıma vurgu yapar. Liberal basın perspektifi, genellikle şu temel unsurları içermektedir: Bireysel özgürlük, liberal basın tarafından vurgulanır ve bireylerin düşünce, ifade ve bilgi

edinme özgürlüklerine önem verilir. Bu çerçevede, haberlerde farklı görüşlere ve çeşitliliğe yer verilmesi beklenir. Demokrasi, liberal basının demokratik değerlere vurgu yapar ve haberlerde toplumun katılımını artırmaya ve demokratik süreçlere katkıda bulunmaya odaklanır. Hak ve adalet, liberal basının hukukun üstünlüğüne, adil yargı süreçlerine ve bireylerin haklarına saygı göstermeyi amaçladığı temel bir prensiptir. Bu bağlamda, haberlerde hukuki perspektiflere ve hak ihlallerine dikkat çekilebilir. Çeşitlilik ve katılım, liberal basının çeşitli bakış açılarına ve toplumsal gruplara adil bir şekilde yer verilmesini savunduğu bir ilkedir. Bu, haberlerin geniş bir perspektifle sunulması anlamına gelir. Son olarak, kamuoyunu aydınlatma, liberal basının toplumu bilgilendirme ve aydınlatma sorumluluğunu taşıdığı önemli bir ilkedir. Haberlerin doğru, tarafsız ve güvenilir olması bu perspektifin önemli bir parçasıdır (Özer, 2010; Dağtaş ve Yıldırım, 2018; Çilingir, 2019).

McQuail (1994) zaman içinde medyanın özgürlükçü anlayışının tartışmalı hale geldiğini ve teknolojik gelişmelerin, kitlesel yayıncılığın evriminin, gazetelerin sahiplik yapısının ve yönetim biçiminin değişimine yol açtığını belirtmiştir. Büyük medya gruplarının yükselmesiyle rekabetin arttığı ve küçük gazetelerin kapanmak zorunda kaldığını vurgulamış, bu durumun çok seslilik ortamında azalmaya neden olduğunu ifade etmiştir. Medyadaki tek seslilik, genellikle medya patronlarının çıkarlarının korunması eğilimindedir ve özgürlükçü bir ortamın ticari çıkarlarla ve sansasyonel içerikle uyumsuz olduğu vurgulanmaktadır. Ancak, medya özgürlüğü, eğitim, kültür, sanat ve iletişim arasındaki denge konusunda belirsizlik olduğu ve televizyon yayıncılığını desteklemenin ne kadar geçerli olabileceği üzerinde durmuştur. Ayrıca, kişisel yaşam gizliliği ve sosyalleşme prensipleri gibi konularda kurumun yeterince kapsayıcı olmadığı belirtilmiştir.

Walter Lipmann, 1922'de yayımladığı *Kamuoyu* kitabında medyanın sunduğu gerçeklik ile gerçek dünyanın gerçekliği arasında fark olduğuna dikkat çekmiştir. Lipmann'a göre, medya daha çok gerçek dışı olayları ve resimleri zihninde oluşturmaktadır. Lipmann, medyanın insanların algılarını şekillendirdiğini ve kamusal tartışmalarda sahte bir ortama neden olduğunu savunmaktadır (Bybee, 1997).

Yusuf Devran (2010), *Haber, Söylem, İdeoloji* adlı kitabında haberin farklı bir bakış açısıyla ele alındığını belirtir. Haber, söylemde bulunanlar tarafından haber konusu olan olay üzerinden kendi ideolojisini yeniden inşa etmekte ve bu ideolojinin toplumda egemen olması için uğraş vermektedir. Bu tanım, haberin sadece

bilgi iletmekten öte, aynı zamanda ideolojik bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Haberler, dil ve söylem aracılığıyla toplumsal gerçekliği şekillendirme ve ideolojik görüşleri yayma amacı taşır.

Liberal-çoğulcu yaklaşım, medyanın toplumsal olayları ve gerçekleri yansıtan bir ayna olduğunu belirtir ve bu bağlamda 'tarafsız' haberin 'doğru' olduğunu kabul eder. Bu yaklaşımda, 'nesnellik', 'tarafsızlık' ve 'dengecilik' gibi değerler kutsal kabul edilir. Bu nedenle, muhabirin kendi öznelliğini gizlemesi ve haberin nesnel olduğunu vurgulamak için çeşitli stratejiler geliştirilmiştir. Ancak, bazı eleştirel yaklaşımlar, haberin sadece gerçeği yansıtan nesnel metinler olmadığını ve habercinin sadece bir aracı olduğuna inanır. Bu görüşe göre, medya kapitalist bir toplumda işlediğinden dolayı belirli sınıfların çıkarlarını yansıtmakta ve bu nedenle nesnel ve tarafsız bir habercilik anlayışından bahsedilemez. Bu yaklaşım, habere ve haberciliğe farklı bir perspektiften bakmaktadır, çünkü habercilik sadece gerçekleri aktarmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal yapı ve güç dinamiklerine de etki eder (Utma, 2022: 12).

2. YÖNTEM

Çalışma, içerik çözümlemesi yöntemiyle yapılmıştır. İçerik çözümlemesi, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem, yazılı materyallerin dikkatlice okunmasından farklı olarak, kişilerin ürettiği iletişim materyallerini ele alarak inceleme yapar. İçerik çözümlemesinin tanımı zaman içinde değişebilir, çünkü yeni sorunlar, farklı materyaller ve teknolojik gelişmelerle birlikte içerik çözümlemesinin uygulama alanları genişlemiştir. Literatürdeki tanımlar arasında, nitel verilerin nicel terimlere indirgendiği, mevcut verilerin özetlendiği ve standartlaştırıldığı belirtilmiştir. Temel özellikleri arasında nesnellik, sistemlilik ve genellik bulunmaktadır. Bu özellikler, gözlemcilerin aynı doküman üzerinde aynı sonuçları elde edebilmesini, araştırmacının sadece kendi amaçlarına uygun verileri çözümlemesini ve bulguların kuramsal bir temele dayanmasını gerektirir. İçerik çözümlemesinin nicel ya da nitel olup olmaması, genellikle tartışmalı bir konudur ve nicel verilerin yanı sıra nitel verilere de önem verildiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, içerik çözümlemesinin yalnızca görünen içerikle sınırlanıp sınırlanmaması konusu da genellikle evet yanıtı almaktadır, çünkü nesnellik özelliği bunu gerektirir (Öğülmüş, 1991; Drisko ve Maschi, 2016; Krippendorff, 2018; Yılmaz ve Sezgin, 2020; Metin ve Ünal, 2022).

Liberal basın kuramını benimseyen ve demokrasi ile insan hakları gibi değerlere vurgu yapan The New York Times (ABD), The Guardian (İngiltere) ve Hürriyet (Türkiye) gazeteleri, Ortadoğu'da yaşanan Filistin-İsrail çatışmasını haberleştirirken hangi perspektifi benimsemekte ve bu perspektifte özgürlük, adalet ve eşitlik gibi liberal değerler nasıl temsil edilmektedir?

Bu araştırmada, Filistin-İsrail çatışmasının başladığı ilk 5 gün boyunca yayınlanan haberlere odaklanılmıştır. Bu yaklaşımın amacı, ilgili gazetelerin olaya ilk tepkilerini belirlemektir. Bu nedenle, çatışma haberlerinin yoğun olduğu 8-12 Ekim 2023 tarihleri arasındaki dönem örneklem olarak seçilmiştir. Bu süre zarfında, The New York Times (ABD), The Guardian (İngiltere) ve Hürriyet (Türkiye) gazetelerinin ön sayfalarında yer alan Filistin-İsrail çatışmasıyla ilgili haberler incelenerek ve gazetelerin bu konuda nasıl bir yaklaşım sergilediği ve haberlerin nasıl şekillendiği analiz edilmiştir.

Filistin-İsrail çatışması, dünya genelinde büyük bir ilgiyle takip edilen ve farklı bakış açılarına sahip olan bir konudur. Bu çatışmanın medya üzerindeki etkisini anlamak amacıyla The New York Times, The Guardian ve Hürriyet gazeteleri tercih edilmiştir. Bu gazetelerin seçilmesindeki en temel etken, liberal basın politikalarını benimsemiş olmalarıdır. Liberal medya, genellikle olaylara çeşitli perspektiflerden yaklaşma eğiliminde olup, bu özelliğiyle çatışmanın daha geniş bir bağlamda değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, bu gazetelerden ikisinin Amerika ve İngiltere gibi İsrail'e açık destek veren ülkelerde faaliyet gösteriyor olmaları, çatışmaya dair haber ve analizlerin küresel düzeyde etkili bir şekilde paylaşılmasına katkı sağlamaktadır. Gazetelerin sahip oldukları yapı ve buldukları ülkelerde (dünya genelinde) etkin bir kamuoyu gücüne sahip olmaları, çatışma hakkındaki haber ve yorumlarının geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamaktadır.

The New York Times, 1851'de kurulan ve ABD'de uzun süre "kayıt gazetesi" olarak bilinen önde gelen bir sabah gazetesidir. Gazete, sakın ve tarafsız bir haber anlayışıyla öne çıkmıştır. Adolph Simon Ochs'un 1896'da satın almasıyla uluslararası alanda saygın bir günlük haline gelen The Times, haber raporlamasına vurgu yapmış, uluslararası haberleri ön plana çıkarmış ve kurgusal içerikleri kaldırmıştır. 1971'de "Pentagon Papers" belgelerini yayımlaması büyük bir tartışma yaratmış, ancak ABD Yüksek Mahkemesi, basın özgürlüğü kapsamında korunduğuna karar vermiştir. Teknolojiyi etkin bir şekilde kullanarak çevrimiçi bir sürüm başlatan ve Pulitzer Ödülleri kazanan The New York Times, gazetecilikte öncü bir rol oynamıştır (Britannica, 2024).

The Guardian, 1821'de kurulan ve başlangıçta "The Manchester Guardian" adını taşıyan bir İngiliz gazetedir. 1959'da adı değiştirilerek günümüzdeki ismini almıştır. Guardian, Scott Trust tarafından kurulan ve Guardian Media Group'un bir parçası olan bir medya kuruluşudur. Gazete, Londra merkezli olarak faaliyet göstermektedir ve liberal ile sol kanat arasında değişen politik bakış açılarına sahip birçok okur tarafından takip edilmektedir. Scott Trust Limited, The Guardian'ın mali ve editöryel bağımsızlığını güvence altına almak amacıyla kurulmuş, bu sayede gazetenin ticari veya siyasi müdahalelere karşı özgürlüğü korunmaktadır (Kasap, vd., 2019).

Hürriyet Gazetesi, Sedat Simavi tarafından 1 Mayıs 1948'de kurulan Türkiye'nin önde gelen yayın organlarından biridir. Yönetimdeki değişikliklere rağmen gazete, 1973'te renkli fotoğraf baskısıyla öne çıkmıştır. Ancak, 1990'da eski genel yayın yönetmeni Çetin Emeç'in silahlı saldırı sonucu öldürülmesi gibi trajik olaylar yaşamıştır. Yıldırım Demirören tarafından 2018'de satın alınan gazete, hükümete muhalif duruşundan uzaklaşmıştır. Türkiye'nin en çok okunan gazetelerinden biri olan Hürriyet, 2023'te 129,717 tiraj ile öne çıkmıştır (medyatakip.com.tr, Erişim: 24.01.2024). "Türkiye Türklerindir" sloganını benimseyen gazete, Atatürk Milliyetçiliği, laiklik savunucusu ve Batı yanlısı liberal anaakım (Demirören Grubuna geçtikten sonra bu durum tartışılmaktadır) medyanın önde gelen temsilcisi olarak tanımlanmaktadır (Özkır, 2013, Kasap, vd., 2019).

Bu araştırma kapsamında, ilgili gazetelerin belirlenen tarihlerdeki ön sayfalarında yer alan Filistin-İsrail çatışmasıyla ilgili haberler, belirli anahtar kelimelerin veya terimlerin kullanılmasıyla sistematik olarak toplanmıştır. Bu anahtar kelimeleri içeren haberler sayısal olarak analiz edilerek, haberlerin içerdikleri perspektifler, vurgular ve temalar üzerinden çatışma konusundaki gazetelerin yaklaşımları ortaya konmuştur.

Ölçüm birimlerinin belirlenmesinde, sayfadaki ilgili haberlerde kullanılan kavramlar dikkate alınmıştır. Gazetelerin Filistin-İsrail çatışmasını nasıl öne çıkardığı, hangi detaylara vurgu yaptığı ve hangi perspektifi benimsediği konusunda analiz, temel ölçüm birimlerini oluşturmuştur.

Filistin-İsrail çatışması üzerine çalışmalarıyla tanınan Neil Caplan'ın *The Israel-Palestine Conflict: Contested Histories* adlı kitabı Orta Doğu'nun tarihi ve siyaseti derslerinde standart bir metin olarak kabul edilmektedir. Caplan, bu önemli

eserinde kavramların rolüne odaklanmıştır. Yazar, “tıpkı diğer çatışma ve savaş anlatılarında olduğu gibi terminoloji, çatışma ile savaş arasındaki ayrımı netleştirmeye yardımcı olmak amacıyla kullanıldığını, kahramanları kötü karakterlerden ayırmak, yazarın veya gözlemcinin taahhütlerine ve duygularına bağlıdır ve bu tercihler terim seçimine yansır” şekilde bir ifade de bulunmaktadır. Aşağılayıcı çağrışımlar içeren terimler (örneğin “terörist”) yerine, aktörleri daha olumlu bir ışıktta gösteren terimler (örneğin “özgürlük savaşçısı”) tercih edilir. Taraflar, eylemlerini tanımlarken (örneğin “saldırı” ve “direniş”), gözlemcilerin taraf tutuyor gibi görünmemesi için hangi terimleri seçeceklerine dikkat ederler. Ana karakterlerin adlandırılması, bazı insanlar için otomatik olarak olumlu veya olumsuz çağrışımlar uyandırabilir, bu nedenle bu durumda dikkatli olunmalıdır (Caplan, 2019: 6).

Kodlama tablosu oluşturulurken, haber metinlerinde ve literatürde yer alan belirli ifadelerin tespiti yapılarak bu ifadelerden kategoriler oluşturulmuştur. Çalışmada belirli anahtar kelimeler veya ifadeler temelinde haberler farklı kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir. Haberlerin içeriği analiz edilirken belirli konulara odaklanılarak bazı kalıplar belirlenmiştir (bkz. Tablo 1). Bu kalıpların belirlenmesi sürecinde literatürde geçen kavramlar ve gazete haberlerinde sıkça kullanılan ifadelerin yoğunluğu dikkate alınmış, ana temalar ve alt temalar titizlikle belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında kullanılacak kodlamalar, temel konulara odaklanacak şekilde düzenlenmiştir. İlk olarak, “Saldırıların Tanımlanması” başlığı altında, çatışma sürecinde gerçekleşen saldırıları ve bunların özelliklerini tanımlamak amaçlanmıştır. Ardından, “Savaşın Tanımlanması” altında, çatışmada yer alan tarafların kimlik ve motivasyonları üzerine odaklanılmıştır. Üçüncü olarak, “Ölenlerin Tanımlanması” başlığı altında, çatışma sırasında hayatını kaybeden kişilerin profilleri ve ölüm nedenleri incelenmiştir. “İşgalci-Yerleşimci Tanımlanması” altında, çatışmada işgalci veya yerleşimci olarak tanımlanan grupların özellikleri ve rolleri ele alınmıştır. “Devlet Tanımlanması” başlığı altında, çatışmada yer alan devletlerin rolü ve etkileri üzerine odaklanılmıştır. Son olarak, “Aktörlerin Tanımlanması” başlığı altında, çatışmada etkili olan diğer aktörlerin, örneğin uluslararası kuruluşlar veya sivil toplum örgütleri gibi, rolleri ve etkileri değerlendirilmiştir. Bu kodlamalar, çatışma olaylarını daha ayrıntılı bir şekilde analiz etmek ve temel konuları belirlemek amacıyla kullanılmıştır.

Tablo 1. Filistin-İsrail Çatışmasının Temaları ve Alt Temaları*

Temalar (Themes)	Saldırıların tanımlanması (Identifying attacks)	Savaşanların tanımlanması (Identification of combatants)	Ölenlerin tanımlanması (Identification of the deceased)	İşgalci-Yerleşimci tanımlanması (Identification of Occupier-Settlers)	Devlet tanımlanması (State identification)	Aktörlerin tanımlanması (Identification of actors)
Alt Temalar (Child Themes)	Abluka (Blockade) 5	Asker (Soldier) (27)				
	Baskın (Raid) (6)	Direnişçi (Resistant/Fighter) (6)			Filistin (Palestine/Palestinian) (57)	
	Çatışma (Conflict) (17)	İsrail ordusu (Israeli military) (8)	Katliam (Massacre) (8)		Filistin devleti (State of Palestine)	Hamas (Hamas) (125)
	Harekât (Military Operation) (3)	Militan (Militant) (57)	Ölü-öldü-öldürüldü (Dead) (24)	İşgalci (Occupier)	İsrail (Israel) (309)	Filistinli (Palestinians) (29)
	Kuşatma (Siege) (6)	Ordu (Army) (3)		Yerleşimci (Settlers)		İsraili (Israeli) (38)
	Misilleme (Retaliation) (2)	Ordu (military) (24)			İsrail devleti (State of Israel)	
	Operasyon (Operation) (6)	Örgüt (Organization) (1)				
	Saldırı (Attack) (62)	Terörist (Terrorist) (6)				
	Savaş (War) (33)					

*Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

SALDIRILARIN TANIMLANMASI (IDENTIFYING ATTACKS)

Filistin-İsrail çatışması, tarih boyunca bir dizi çatışma ve saldırıya sahne olmuştur. Bu olayların haber başlıklarında kullanılan terimler, medya organlarının ve haber yazarlarının olayları yorumlama ve aktarma biçimlerine bağlı olarak değişebilir. “abluka” “saldırı”, “çatışma”, “kuşatma” ve “savaş” gibi kelimeler, haber başlıklarında ya da haber metinlerinde kullanıldığında olayların algılanma şeklini etkileyebilir ve bir taraftan diğer tarafa geçen bilgiyi şekillendirebilir. Filistin-İsrail çatışmasında karşılıklı saldırıları tanımlamak, bir dizi karmaşık ve duygusal konuyu içerir. Taraflar arasındaki dil ve tercihler genellikle propagandaya ve iletişim stratejilerine dayanır. İnsanlar ve topluluklar, çatışmaya yönelik duygusal bağlılıkları ve politik görüşleri nedeniyle bu terimlere farklı anlamlar yükleyebilirler.

Abluka (Blockade): Bu terim, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne göre bir ülkenin veya bölgenin çevresinin kapatılması veya kuşatılması, engellenmesi anlamına gelmektedir (<https://sozluk.gov.tr/>, erişim: 26.03.2024). Deniz, hava

veya kara ablukaları, ekonomik ve askeri baskı unsurları olarak kullanılmaktadır. “Abluka” terimi, bir bölgeye dışarıdan gelen yardımı engellemek veya sınırlamak amacıyla uygulanan bir kapanma durumunu ifade eder. Bu kavram, bir tarafın diğerini dış dünya ile olan bağlantısını kesecek şekilde etkilemeye çalıştığı durumları belirtebilir. Filistin politikalarını tanımlamak amacıyla, bu terim üç farklı gazete tarafından beş günlük bir yayın dilimi içinde toplam beş defa kullanılmıştır. Bu kullanımlardan ikisi The New York Times, ikisi The Guardian ve biri Hürriyet gazetesi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Baskın (Raid): TDK’na göre bu terim kısa süreli, beklenmedik saldırıları ifade etmektedir (<https://sozluk.gov.tr/>, erişim: 26.03.2024). Genellikle beklenmeyen, ani ve kısa süreli saldırıları ifade eder. Taraflar, kendi askeri başarılarını vurgulamak veya düşmanlarını zayıf göstermek amacıyla bu terimi kullanabilirler. Filistin politikalarını tanımlamak için altı defa kullanılan bu kavram, özellikle Hamas’ın faaliyetlerini ifade etmek için üç kez Hürriyet ve bir kez The New York Times tarafından kullanılmıştır.

Çatışma (Conflict): TDK, kavramı askeri bir terim olarak savaş maksadıyla silahlı vuruşma olarak tanımlamıştır (<https://sozluk.gov.tr/>, erişim: 26.03.2024). Daha geniş bir perspektifi ifade eder ve genellikle karşılıklı düşmanlıkları, çatışan tarafları ve uzun süreli mücadeleleri anlatır. Diplomatik, askeri ve toplumsal düzeyde çatışmayı kapsayan bir terimdir. “Çatışma” terimi, taraflar arasındaki gerilimi ve mücadeleyi ifade eder. Haber içeriklerinde kullanıldığında, çatışmanın iki taraf arasında devam ettiğini ve her iki taraftan da karşılıklı eylemlerin gerçekleştiğini belirtir. Bu kavram, olayın karmaşıklığını vurgulayabilir. Gazetelerin birbirine yakın oranlarda kullandığı kavramı Hürriyet yedi, The New York Times altı, The Guardian ise beş defa kullanmıştır.

Harekât (Operation): Genellikle askeri operasyonları ifade eder ve geniş bir stratejik planın parçası olarak kullanılır (Bora, 2018: 142). Askeri eylemlerin planlı ve koordineli bir şekilde gerçekleştirilmesini anlatır. İsrail’in eylemlerini tanımlamak için Hürriyet iki, The New York Times bir defa kullanırken, The Guardian kullanmamıştır.

Kuşatma (Siege): Kuşatma veya muhasara, bir şehrin, bir ülkenin veya bir bölgenin dış dünya ile bağlantısının kesilerek abluka altına alınması durumunu ifade etmektedir (wikipedia.org, erişim: 31.03.2024). Terim, bir bölgenin çevresinin sarılması ve kapatılması anlamına gelir. Taraflar, karşı tarafın bölgeyi kontrol etme

çabalarını vurgulamak için bu terimi kullanabilirler. “Kuşatma” kavramı, bir bölgeyi çevreleme ve kontrol etme stratejisinin benimsendiği durumları vurgulayabilir (Kohn, 2013). Kuşatma, bir tarafın diğerini izole etme amacını taşıyan uzun vadeli bir stratejiyi ima edebilir. The New York Times, İsrail’in Filistin politikalarını tanımlayan bu kavramı üç kez kullanmışken, Hürriyet gazetesi bir kez kullanmıştır.

Misilleme (Retaliation): Misilleme, bir eyleme karşı verilen benzer bir tepki veya karşılık anlamına gelir. TDK, kavramı kısasa kısas şeklinde açıklamıştır (<https://sozluk.gov.tr/>, erişim: 26.03.2024). Bu terim genellikle bir zararın veya saldırının karşılığında yapılan benzer bir eylemi ifade etmek için kullanılır. Örneğin, bir ülke bir saldırıya uğradığında, o ülkenin misilleme olarak saldırgan ülkeye karşı bir tepkide bulunması “misilleme” olarak adlandırılabilir. The Guardian’ın kullanmadığı kavramı diğer gazeteler birer defa kullanmıştır.

Operasyon (Operation): Kelime Latince “operation” kelimesinden gelir ve temel olarak yapmak, yerine getirmek veya ifa etmek anlamına gelir. Türkçe sözlüklerdeki karşılıkları arasında ameliyat, harekât, askeri girişim ve bir sonuç elde etmeye yönelik eylem ve işlemler bulunur. Bu kelimenin kullanım alanı oldukça geniştir ve askeri terminolojide güç kullanımıyla ilişkilidir (Bora, 2018: 142). Kavram bu çalışmada genellikle askeri faaliyetleri ifade eder ve belirli bir hedefe ulaşmak için planlı bir şekilde yürütülen eylemleri tanımlar. Kavramı Hürriyet üç, The New York Times iki, The Guardian ise bir kez kullanmıştır. Kavram toplam altı kez kullanılmıştır.

Saldırı (Attack): Daha genel bir terim olup, bir tarafın diğerine yönelik agresif eylemlerini ifade eder. “Saldırı”, düşman kuvvetlerine karşı düşman hattını yarmak, düşman mevzilerini ele geçirmek veya düşman kuvvetlerini etkisiz hale getirmek amacıyla yapılan bir askeri harekâttir (https://www.jcs.mil/doctrine/dod_dictionary/, erişim: 30.03.2024). Saldırı terimi nesnel bir ifade olabilir, ancak kullanım bağlamına bağlı olarak farklı anlamlar kazanabilir. “Saldırı” terimi genellikle bir tarafın diğerine yönelik bir agresif eylemi ifade eder. Bu terim, bir gücün diğerine karşı başlatılan bir saldırıyı vurgular ve genellikle negatif bir çağrışıma sahiptir. Medya, belirli bir olayı vurgulamak ve okuyucuya bir taraftan diğerine geçen bilgiyi netleştirmek için bu terimi kullanabilir. Filistin ve İsrail arasındaki çatışmaları tanımlamak için gazetelerin en sık başvurduğu kavram, “saldırı” olmuştur. Bu kavram toplamda altmış iki defa kullanılmıştır; The New York Times yirmi sekiz defa, The Guardian on dokuz defa, Hürriyet ise on beş defa kullanmıştır.

Savaş (War): Askeri, yarı askeri veya askerlerin katılmadığı türlerden olabilir; şiddet içerebilir ya da hiç şiddet içermeyebilir (Özer, 2018: 36). Savaş; en geniş anlamıyla çatışmanın zirvesini ifade etmektedir. Kavram, devletlerarası veya iç savaşlar gibi genellikle büyük bir çatışmayı tanımlamak için kullanılır. Filistin ve İsrail arasındaki saldırıların tanımlanmasında İsrail'in perspektifini ifade etmek için "saldırı" kavramından sonra en fazla otuz üç defa ile "savaş" kavramı kullanılmıştır. Bu kavramı en fazla kullanan gazete The New York Times olup, on dört defa ile öne çıkarken, Hürriyet ise bu terimi yedi defa kullanarak The New York Times'ın yarısı kadar kullanım gerçekleştirmiştir.

Taraflar, kavram seçimlerini genellikle kendi bakış açılarına ve amaçlarına uygun olarak yaparlar. Bu tercihler, propaganda, uluslararası kamuoyunu etkileme çabaları ve iç politika gibi faktörlerden etkilenir. Bu bağlamda, saldırıların tanımlanmasında üç gazetede de benzer kavramların yoğunlukla kullanıldığı görülmüştür. En fazla kullanılan kavramlar sırasıyla saldırı (62), savaş (33) ve çatışma (17) olurken, en az kullanılan kavram ise iki kez kullanılan misilleme olmuştur.

SAVAŞANLARIN TANIMLANMASI (IDENTIFICATION OF COMBATANTS)

Filistin-İsrail çatışması, savaşan tarafların tanımlanması açısından kullanılan kavramlar çeşitli duygusal ve politik anlamlar içermektedir ve karmaşık bir konudur. Bu tanımlamalar, medyanın dil kullanımına, bakış açısına ve siyasi duruşuna bağlı olarak değişebilmektedir. Filistin-İsrail çatışması boyunca, basında sıkça kullanılan; "asker", "direnışçi", "militan", "ordu" ve "terörist" gibi terimler arasında bulunmaktadır. Her bir terim, savaşan tarafların kimliklerini ve eylemlerini belirtme konusunda farklı anlamlar içermektedir. Basının tercih ettiği bu kavramlar genellikle tarafların eylemlerini değerlendirmek ve olayları anlamlandırmak amacıyla seçilmektedir.

Asker (Soldier): Terim, genellikle resmi devlet ordularına mensup erden mareşale kadar rütbeye sahip bireyleri ifade etmektedir (wikipedia.org, erişim: 31.03.2024). Bu terim, devletin kontrolünde olan ve belirli bir askeri disipline tabi olan bireyleri tanımlamak için kullanılır. İsrail ordusu gibi resmi ordular, "asker" olarak adlandırılır. Toplam yirmi yedi defa kullanılan kavramı New York Times yirmi, The Guardian dört, Hürriyet üç defa kullanmıştır. The New York Times'ın kavramı İsrail perspektifinden yoğun şekilde kullandığı dikkat çekicidir.

Direnışçi (Resistance Fighter): Direniş kavramı, 1789 Fransız Devriminde “baskıya karşı direnme hakkı” ifadesi olarak doğmuş, 1793 yılında İnsan Hakları Bildirgesi’ne girmiştir (Rabinovitch, 2017). “Direnişçi” terimi genellikle bir işgale veya baskıya karşı direnen, kendi topraklarını savunan kişileri ifade etmektedir. Bu terim, Filistin tarafındaki grupların, kendi bakış açılarına göre tanımlamalarında sıkça kullanılmaktadır. Kavram, özgürlük, bağımsızlık veya toprak savunması gibi amaçlar doğrultusunda mücadele eden kişileri tanımlamaktadır. Filistin’deki bazı gruplar, kendilerini “direnişçi” olarak adlandırarak mücadelelerinin haklılığını vurgulamaktadırlar (Sen, 2017). Toplamda yedi kez kullanılan ve Filistin perspektifini yansıtan bu kavram, The New York Times tarafından altı kez, The Guardian ise bir kez kullanılmıştır. Genellikle Filistinli savaşçıları olumlu bir şekilde tanımlamak için kullanılan bu kavramın Hürriyet gazetesi tarafından hiç kullanılmamış olması dikkat çekicidir.

Militan (Militant): TDK’ya göre siyasi veya sosyal bir dava uğruna savaşan anlamına gelen “Militan” terimi, Fransızcadan alıntıdır (<https://sozluk.gov.tr/>, erişim: 26.03.2024). Kavram, genellikle silahlı eylemleri destekleyen veya uygulayan bireyleri tanımlamaktadır. Bu terim, bir grup veya bireyin silahlı mücadelede yer aldığını ifade eder. Ancak kullanımı, terimin sübjektif bir şekilde algılanmasına neden olabilir. Terim, çatışmanın taraflarına ve olayların bağlamına bağlı olarak olumlu veya olumsuz bir çağrışım yaratabilir. Bir grup veya birey, kendi bakış açısından militan olarak nitelendirilebilirken, diğer taraftan bakıldığında terörist olarak değerlendirilebilir. Medyanın kullanımı ve politik bağlam, “militan” teriminin algılanmasını etkileyebilir. Örneğin, bir grup, kendi ülkelerinin bağımsızlığı için silahlı mücadele veriyorsa, bu grup kendi taraftarları tarafından “özgürlük savaşçıları” olarak adlandırılırken, diğer taraftan “militan” olarak görülebilir. Dilin manipülatif kullanımı, bir grup veya bireyin algısını etkileyebilir. Özellikle propaganda amaçlı kullanılan terimler, bir grup veya bireyi suçlu veya düşman olarak tanımlamak için seçilebilir. “militan” terimi, genellikle bir nötr ifade olmaktan çok, çatışmanın ve belirli bir durumun karmaşıklığını yansıtan bir terimdir. Ancak, kullanıldığı bağlam ve hangi perspektife göre değerlendirildiği, toplumda nasıl algılandığını belirleyebilir. Bu nedenle, bu terimin anlamının tam olarak anlaşılabilmesi için olayları çok yönlü bir şekilde değerlendirmek önemlidir (Yanarışık, 2021: 246). Savaşanları tanımlarken, gazetelerin en fazla kullandığı kavram “militan” olmuştur. Toplamda elli yedi defa kullanılan bu terimi, The New York Times ile Hürriyet yirmi dörder kez kullanmış, The Guardian ise dokuz kez kullanmıştır. Savaşanları tanımlamak

için gazetelerin sıklıkla kullandıkları kavram genellikle tarafsızlık iddiası taşımaktadır. Ancak, bu terimin kullanımı aynı zamanda içinde ideolojik veya siyasi bir yükümlülük barındırabilir. Bazı gruplar için “militan” teriminin olumsuz bir çağrışım yaptığı söylenebilir.

Ordu (Army): “Ordu” terimi, ülkelerinin topraklarını iç ve dış tehditlere karşı koruyan devletin resmi silahlı kuvvetlerini tanımlamaktadır (wikipedia.org, erişim: 31.03.2024). İsrail ordusu gibi resmi ordular, genellikle “ordu” olarak adlandırılır ve devletin kontrolü altında faaliyet gösterirler. İsrail ve Filistin’deki resmi ordular, bu terimle tanımlanmaktadır. Kavram, üç gazete tarafından da yoğun olarak kullanılmıştır. Kavramı en fazla kullanan The New York Times gazetesi bu ifadeyle hem İsrail’in düzenli devlet ordusunu hem de Hamas savaşçılarını tanımlamak için toplam yirmi sekiz kez kullanırken, The Guardian yedi, Hürriyet ise dört kez kullanmıştır.

Terörist (Terrorist): “Terörist” terimi, şiddet kullanarak politik veya ideolojik hedeflere ulaşmaya, kabul ettirmeye çalışan bireyleri veya grupları tanımlamaktadır (https://sozluk.gov.tr/, erişim: 26.03.2024). Ancak, bu terim sıklıkla tartışılmaktadır, çünkü taraflar arasında terimlerin nasıl kullanılacağı konusunda anlaşmazlık olabilmektedir. Konu ile ilgili TBMM’de yapılan tartışmalarda da terör tanımlamaları konusunda ortak bir anlayış olmadığı görülmektedir. “Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, AKP Meclis Grup Toplantısı’nda yaptığı konuşmada İsrail’i sert bir dille eleştirdi, ‘Hamas terör örgütü değil, kurtuluş ve mücahitler grubudur’ dedi (https://www.bbc.com/turkce/articles/c51xzenk981o). CHP Genel Başkan Özgür Özel, gazetecilere yaptığı açıklamalarda ‘Erdoğan tarafından Hamas’ın bir terör örgütü olarak kabul edilmemesini tamamen reddediyoruz ve Türkiye açısından da son derece utanç verici bir yaklaşım olarak değerlendiriyoruz. Hamas bir terör örgütüdür...’ dedi (https://www.milliyet.com.tr/gundem/chpli-ozelden-degisim-ve-kurultay-aciklamasi-7025495).” “Terörist” terimi, siyasi veya dini nedenlerle sivilleri hedef alan şiddet eylemlerine başvuran kişilere atıfta bulunur. Ancak bu terim, Filistin-İsrail çatışması bağlamında tartışmalıdır, çünkü taraflar arasında terör eylemlerine yönelik farklı bakış açıları bulunmaktadır. Üç gazetenin de toplamda altı defa kullandığı kavram, Hamas’ın eylemlerini ifade etmek için tercih edilmiştir. The New York Times ve The Guardian gazeteleri Hamas’ın eylemlerini tanımlamak için bu ifadeyi kullanırken, Hürriyet ise doğrudan Hamas için bu tanımlamayı kullanmadan eylemleri terörist eylem

olarak tanımlayarak fail olarak da dolaylı şekilde Hamas'ı terörist örgüt olarak ilan etmiştir.

Medyanın terim seçimindeki nedenler genellikle eşik bekçilerinin siyasi duruş, nesnellik çabası, hedef kitlenin algısı ve dilin tarafsızlığına duyulan hassasiyetle ilgilidir. Terimlerin kullanımındaki bu çeşitlilik, haberin algılanma biçimini etkiler ve okuyucunun bakış açısını şekillendirir. Çatışma haberlerini değerlendirirken, dilin etkisi ve tercih edilen terimlerin siyasi etkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Yukarıdaki kavramların seçilme nedenleri genellikle haberin tonunu, tarafsızlığını veya belli bir bakış açısını yansıtmak amacıyla kullanılabilir. Medyanın tercih ettiği kavramlar, okuyucunun olayları nasıl anlamlandıracağı üzerinde etkili olabilir ve taraflar arasında duygusal tepkilere neden olabilir. Bu nedenle, haberleri değerlendirirken kullanılan terimlerin sübjektif ve etkili olduğunu anlamak önemlidir.

ÖLENLERİN TANIMLANMASI (IDENTIFICATION OF THE DECEASED)

Filistin-İsrail çatışması kapsamında ölen tarafların tanımlanmasında kullanılan kavramlar incelendiğinde, medyanın tercih ettiği ifadelerin büyük bir öneme sahip olduğu görülebilir. Bu kavramlar, olayların algılanma biçimini etkileyebilir ve insanların duygusal tepkilerini şekillendirebilir.

Katliam (Massacre): İfadesi, genellikle büyük çaplı ve özellikle sivil can kayıplarını ifade etmektedir (Levene & Roberts, 1999). Bu terim, olayın şiddet derecesini vurgulayarak güçlü bir etki yaratma amacı taşımaktadır. The New York Times Hamas saldırılarında yaşamını kaybedenler için Hamas'ın katliamı şeklinde iki kez, The Guardian her iki tarafın eylemleri sonucu hayatını kaybedenler için beş kez, Hürriyet gazetesi ise kavramı cumhurbaşkanının ağzından bir kez vermiştir.

Ölü-Öldü-Öldürüldü (Dead-Died-Killed): Bu ifadeler, hayatı sona ermiş, artık yaşamıyor olanı basit ve doğrudan bir dil kullanarak belirtmektedir (<https://sozluk.gov.tr/>, erişim: 26.03.2024). “Ölü”, genellikle nötr bir ifade olarak kullanılırken, “öldü” ve “öldürüldü” terimleri, ölümün nedenine dair belirli bir anlam taşımaktadır. “Öldürüldü” terimi, şiddetin bir sonucu olarak hayatını kaybedenleri vurgular ve genellikle suçlamalar içerir.

Bu kavramların tercih edilme nedenleri, medya organlarının siyasi duruşları, olaylara yaklaşımı, duygusal etki yaratma amacı ve kamuoyunu etkileme çabalarına bağlı olarak değişebilir. Örneğin, bir haber kuruluşu olaylara tarafsız bir bakış açısıyla yaklaşırken, diğer bir kuruluş duygusal bir etki yaratma amacı güdebilir. Bu kavramı Hürriyet gazetesi ölüm olaylarını sivillerin veya askerlerin “yaşamını yitirmesi”, “can kaybı” gibi daha genel biraz da yumuşatıcı bir ton ile ifade ederken, diğer iki gazete daha nötr olan “ölu-öldü-öldürüldü” ifadelerini kullanmışlardır. Ayrıca, taraflar arasındaki çatışmanın hassasiyeti, tercih edilen ifadelerin seçilmesini etkileyebilir. Filistin-İsrail çatışması bağlamında, ölen tarafların tanımlanmasında kullanılan kavramlar genellikle olayın siyasi, askeri ve toplumsal bağlamına göre şekillenmektedir. Toplamda yirmi dört kez kullanılan kavram, The New York Times tarafından yedi, The Guardian tarafından on bir, Hürriyet tarafından ise altı kez kullanılmıştır.

İŞGALCI-YERLEŞİMCİ TANIMLANMASI (IDENTIFICATION OF OCCUPIER-SETTLER)

Filistin-İsrail çatışmasının temel nedenlerinden birini oluşturan “İşgalci” ve “Yerleşimci” kavramları incelendiğinde, bu terimlerin büyük bir siyasi yük taşıdığını ve çatışmanın tarafları arasında farklı algılanabileceğini görülmektedir.

İşgalci (Occupier): Ülke, fiili olarak düşman ordusunun otoritesi altına geçtiğinde işgal edilmiş olarak addedilir (Albayrak, 2020: 447). Genellikle bir devletin zorla başka bir ülkenin topraklarını, bölgelerini veya yerleşim alanlarını kontrol etmesini ifade etmektedir. Filistin-İsrail çatışması bağlamında, bu terim genellikle İsrail’in 1967 Altı Gün Savaşı sonrasında ele geçirdiği Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Gazze Şeridi gibi bölgelerdeki varlığını tanımlamak için kullanılmaktadır. Yapılan çalışmalara göre (Yılmaz, 2024), birçok gazete İsrail’in Filistin topraklarındaki işgallerini ele alsada, örneklemede yer alan gazetelerin hiçbiri bu konuya değinmemiş olması, liberal değerler açısından sorgulanmalıdır.

Yerleşimci (Settler): “Yerleşimci” terimi dünyada genellikle Batı Şeria’daki Yahudi yerleşimcilerle ilişkilendirilmektedir (Çakmak, 2023). Kavram, genellikle bir devletin vatandaşlarının, genellikle kendi ülkelerinin sınırları dışında, başka bir bölgede yerleşim kurduğunu ifade eder. Özkoç, İsrail’in Filistin topraklarını işgalini literatürde “yerleşimci sömürgecilik” kavramsallaştırması üzerinden ele

alan eleştirel yaklaşımların olduğunu ifade etmiştir (2021: 313-314). Filistin-İsrail çatışması bağlamında, “yerleşimci” terimi genellikle İsraili vatandaşların Batı Şeria ve Doğu Kudüs gibi tartışmalı bölgelerdeki yerleşim bölgelerine taşınmasını tanımlamak için kullanılmaktadır (Oktay, 2019: 163-164; Yacobi, & Milner, 2022: 43-53). Filistin-İsrail çatışmasında, bu terimler genellikle taraflar arasındaki toprak anlaşmazlıkları, yerleşim politikaları ve bölgedeki egemenlik iddiaları üzerinden kullanılarak çatışmanın kökenlerini ve dinamiklerini yansıtmaktadır. Kavram, Filistin-İsrail çatışmalarının merkezinde yer almasına rağmen örnekleme yer alan gazetelerin hiçbirinin konuya değinmemiş olması da manidar bir durum olarak değerlendirilebilir.

Gazetelerin genel olarak bu kavramları tercih etmesi ya da etmemesinin nedenleri, taraflar arasındaki siyasi duruşlar, toprak talepleri, barış süreçlerine yönelik bakış açıları ve uluslararası hukuk normlarına uyum çabaları gibi faktörlere dayanabilir. Örneğin, bir taraf “işgalci” terimini kullanarak bir bölgenin haksız bir şekilde ele geçirildiğini vurgulayabilirken, diğer taraf “yerleşimci” terimini kullanarak bölgeye yasadışı yerleşimler kurmanın meşru bir eylem olduğunu savunabilir (Freedman, 2021).

Devlet Tanımlanması (State Identification): Filistin-İsrail çatışması çerçevesinde çatışmanın statü boyutunu anlamak için kullanılan kavramlar incelendiğinde, medyanın tarafları tanımlama konusundaki dilin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Çatışmanın bir statü savaşı olarak tanımlanması, tarafların siyasi duruşları, uluslararası hukuk normlarına uyum ve toplumlar arasındaki algılamalar gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak medya dilinin şekillenmesine neden olmaktadır.

Filistin-İsrail çatışmasının bir statü savaşı olarak adlandırılması, tarafların kendi ulusal kimliklerini ve toprak haklarını koruma mücadelesiyle ilgilidir. İsrail’in siyasi, askeri ve toprakla ilgili politikaları çeşitli tartışmalara yol açmış ve bu durum farklı tanımlamalara neden olmuştur. İsrail’in mevcut durumu ve politikalarıyla ilgili olarak farklı kesimler arasında devam eden görüş ayrılıkları bulunmaktadır (Ateş, 2009: 61-83; Oktay, 2019: 171). Bu bağlamda, gazeteler tarafları şu şekillerde adlandırabilir (Freedman, 2021):

İsrail:

- “İsrail Devleti” (State of Israel)
- “İsrail Hükümeti” (Government of Israel)
- “Tel Aviv Yönetimi” (Tel Aviv Administration)
- “Yahudi Devleti” (Jewish State)

Filistin:

- “Filistin Devleti” (State of Palestine)
- “Filistin Yönetimi” (Palestinian Authority)
- “Gazze Hükümeti” (Government of Gaza)
- “Filistin Ulusal Otoritesi” (Palestinian National Authority)

Gazeteler tarafları tanımlarken, kullanılan terimler genellikle tarafların statüsüne, bağımsızlığına ve uluslararası toplum tarafından tanınma derecesine atıfta bulunabilir. Örneğin, “İsrail Devleti” ifadesi, uluslararası alanda tanınan bir devletin resmi bir adıdır ve İsrail’in bağımsızlığını vurgular. Benzer şekilde, “Filistin Devleti” ifadesi, Filistin’in bağımsızlığını ve uluslararası toplum tarafından tanınma çabalarını yansıtabilir.

Tarafların tanımlanmasındaki tercihler, çatışmanın temel meseleleri olan toprak, egemenlik ve kimlik üzerindeki rekabetin bir yansımasıdır. Medyanın bu terimleri seçme nedenleri, okuyucular üzerinde etki bırakma, siyasi görüşlere yönlendirme ve toplumun çatışma hakkındaki algısını şekillendirme amacını taşıyabilir. Bu nedenle, gazete dilini anlamak, çatışmanın temel dinamiklerini kavramak adına önemlidir.

Aktörlerin Tanımlanması (Identification of Actors): Filistin-İsrail çatışmasının ana aktörlerini gazetelerin nasıl tanımladığı konusu, çatışmanın karmaşıklığı ve taraflar arasındaki siyasi farklılıklar nedeniyle çeşitli yaklaşımlara sahiptir. Bu tanımlamalar, medyanın siyasi duruşları, okuyucu kitlesi ve çatışma hakkındaki genel algıları şekillendirme çabalarına bağlı olarak değişebilmektedir.

Filistin-İsrail çatışmasının ana aktörleri arasında “ Hamas”, “İsraililer” ve “Filistinliler” bulunmaktadır.

Hamas: Gazeteler genellikle “ Hamas” terimini kullanarak örgütü tanımlar. Bu terim, çoğunlukla Filistin’deki Gazze Şeridi’nde kontrolü elinde bulunduran siyasi ve askeri bir örgütü ifade etmektedir. Ayrıca, “terör örgütü” ifadesi de zaman zaman kullanılarak Hamas’ın şiddet içeren eylemlerine vurgu yapılmaktadır. Hamas, 1987’deki İntifada sürecinde kurulmuştur. Kökü Mısır’da kurulan Müslüman Kardeşler’e dayanmaktadır. İslami direniş hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Fetih hareketi ile Hamas arasındaki farklılıklar, Filistin toplumunun yapısı, siyasi görüşleri ve İsrail’e karşı alınan tutum konularında odaklanmaktadır. Hareket, İslamcılık ve milliyetçilik unsurlarını birleştirerek Filistin toplumunda etkili bir güç haline gelmiştir (Zariç, 2018).

İsraililer: “İsraililer” terimi genellikle İsrail vatandaşlarını genel anlamda ifade etmektedir. Ancak, bu terim daha spesifik olarak kullanılarak İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) üyelerini veya yerleşimcileri belirtmek amacıyla da kullanılabilir.

Filistinliler: “Filistinliler” terimi genellikle Filistin halkını genel anlamda tanımlamaktadır. Bu terim, Filistin Devleti sakinlerini, mültecileri veya çeşitli siyasi görüşleri temsil eden grupları içerebilmektedir.

Bu tanımlamaların medya tarafından kullanılma nedenleri, genellikle olayları belirli bir perspektiften ele alarak, okuyuculara belirli bir bakış açısını iletme ve çatışmanın karmaşıklığını basitleştirmekle ilgilidir. Medyanın siyasi duruşu, okuyucu kitlesi ve haber organının amacı, aktörleri tanımlama şeklini etkiler. Bu nedenle, farklı gazeteler aynı olaya farklı gözlemlerle yaklaşabilir.

3. BULGULAR

3.1 Filistin-İsrail Çatışmasının Tanımlanmaları

Bu araştırma, The New York Times, The Guardian ve Hürriyet gazetelerinin içerik analizi sonuçlarına dayanmaktadır. Analitik bir yaklaşım benimsemek amacıyla, bu üç gazeteden alınan verilere dayanan üç ayrı tablo oluşturulmuştur. Tablolar, seçilen gazetelerin çatışma konusundaki tutumlarını detaylı bir şekilde

inceleyerek, haberlerde geçen kavramlara odaklanmaktadır. Kavramlar, konuyu tanımlama ve adlandırma açısından önemli unsurları içermekte olup, Caplan'ın (2019) ilgili eseri *The Israel-Palestine conflict: contested histories* bu tanımlamaların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Örneklemde yer alan gazetelerin sadece tarafları nasıl tanımladığı değil, aynı zamanda dilin tonu ve üslubu üzerinden gazetelerin taraflara yaklaşımını göstererek, basın kuruluşlarının tutumlarına dair kapsamlı bir analiz sunmaktadır. Bu durum, gazetelerin kendi duruşlarını açıklama bağlamında da önemli bir role sahiptir.

Tablo 2. The New York Times gazetesinin Filistin-İsrail Çatışmasını Tanımlaması

Temalar	Saldırıların tanımlanması	Savaşanların tanımlanması	Ölenlerin tanımlanması	İşgalci-Yerleşimci tanımlanması	Devlet tanımlanması	Aktörlerin tanımlanması
Alt temalar	Abluka (4)	Asker (20)				
	Baskın (1)	Direnışçi (6)			Filistin (29)	
	Çatışma (6)	İsrail ordusu (8)	Katliam (2)		Filistin devleti	Hamas (57)
	Harekât (1)	Militan (24)	Ölü-öldü-öldürüldü (7)	İşgalci	İsrail (150)	Filistinli (13)
	Kuşatma (3)	Ordu (3)		Yerleşimci	İsrail devleti	İsraili (23)
	Misilleme (1)	Ordu (24)				
	Operasyon (2)	Örgüt (1)				
	Saldın (28)	Terörist (2)				
	Savaş (14)					

The New York Times gazetesi, Filistin-İsrail çatışmasını raporlarken belirli temaları vurgulamıştır. Öncelikle, çatışmayı genellikle “saldırı” (attack), “çatışma” (conflict), “harekât” (military operation) ve en belirgin şekilde “savaş” (war) kavramlarıyla tanımlamıştır. Gazete, savaşanları genellikle “militan” (militant), “asker” (soldier) ve “İsrail ordusu” (Israeli military) gibi terimlerle belirtirken, ölenleri “ölü-öldü-öldürüldü” (dead) ve “katliam” (massacre) kavramlarıyla vurgulamıştır.

İlginç bir şekilde, işgalci ve yerleşimci tanımlamalarına özel bir vurgu yapılmamıştır. Ancak, gazetenin devletleri “Filistin” (Palestine/Palestinian) ve “İsrail” (Israel) olarak belirttiği görülmektedir. Özellikle, “Filistin devleti” ve “İsrail devleti” ifadelerine de yer verilmiştir.

The New York Times gazetesi, çatışan tarafları tanımlarken, özellikle “ Hamas ” kelimesine büyük bir vurgu yapmıştır. Bu terimi sıkça kullanarak çatışmanın belirli bir yönünü vurgulamış gibi görünmektedir. Bu, gazetenin çatışmanın belirli bir yönünü vurgulamak veya odaklanmak istediğini gösterebilir. Hamas, İsrail-Filistin çatışmasında önemli bir aktör olarak kabul edilir ve çeşitli siyasi, askeri ve toplumsal etkilere sahiptir. The New York Times’ın Hamas’a odaklanması, çatışmanın bir boyutunu veya perspektifini vurgulama amacı taşıdığı yorumlanabilir.

Bu temaların toplamında, rakamların kullanımı dikkat çekicidir. Gazetenin özellikle “ saldırı, ” “ savaş, ” “ militan, ” “ İsrail ” ve “ Hamas ” kavramlarına özel bir ağırlık verdiği ve bu terimleri sıkça kullanarak çatışmayı ele aldığı gözlemlenmektedir.

Gazetenin “ saldırı, ” “ savaş, ” “ militan, ” “ İsrail ” ve “ Hamas ” gibi terimlere özel vurgu yapmasının, haberi çerçeveleme ve okuyucuya belirli bir perspektif sunma amacını taşıdığı düşünülebilir. Bu tür vurgular, haber metninin duygusal etkileşimini artırabilir ve okuyucunun belirli bir yönde düşünceye yönlendirilmesine katkıda bulunabilir.

Örneğin, “ saldırı ” ve “ savaş ” gibi terimler kullanılarak çatışmanın yoğunluğu ve ciddiyeti vurgulanabilir. “ Militan ” terimi kullanılarak savaşan tarafların agresif bir tutumla tanımlanması, okuyucuda belirli bir algı oluşturabilir. Aynı şekilde, “ İsrail ” ve “ Hamas ” kavramlarına özel vurgu yaparak gazete, belirli aktörleri veya perspektifi öne çıkarabilir.

Bu tür bir vurgunun nedeni, okuyucunun haberi belirli bir bakış açısından değerlendirmesini sağlamak, duygusal bir etki bırakmak veya belirli bir olaya dikkat çekmek olabilir. Ancak, bu durumda tarafsızlık ve nesnellik konusunda bir dikkat gerekebilir, çünkü öne çıkarılan terimlerin seçimi, haberi okuyucuya belirli bir şekilde sunabilir.

Tablo 2’deki terimleri liberal basın açısından değerlendirdiğimizde, belirli vurguların çatışmanın çerçevesini belirleme ve savaşan tarafları tanımlama konusundaki eğilimleri yansıttığını gözlemleyebiliriz. Özellikle “ saldırı ” ve “ savaş ” gibi terimler, çatışmanın yoğunluğunu vurgulayarak şiddet içeren olaylara duyarlı bir yaklaşımı sergiler. “ militan ” terimi, savaşan tarafları agresif bir şekilde tanımlayarak liberal basının genellikle tarafsız bir dil kullanma eğilimine meydan okuyabilir. “ Katliam ” terimi ise ölümleri vurgulayarak insan hakları ve şiddetin etkilerine duyarlılığı yansıtabilir.

Tabloda işgalci-yerleşimci tanımlamalarının eksikliği, çatışmanın nedenlerini ve taraflarını detaylı bir şekilde inceleme eğiliminde olunmadığı izlenimini verebilir. “Filistin” ve “İsrail” terimlerinin belirgin bir ağırlık taşımadığı göz önüne alındığında, haberin belli bir devlete veya topluluğa özel bir eğilim içermediği söylenebilir. Ancak, “ Hamas” kelimesine belirgin bir vurgu yapılarak, çatışmanın belirli bir perspektifle ele alındığı anlaşılabilir. Sonuç olarak, tablo liberal basın açısından çatışmayı ele alırken belirli bir vurgu ve perspektife sahip gibi görünmektedir

Tablo 3. The Guardian Gazetesinin Filistin-İsrail Çatışmasını Tanımlaması

Temalar	Saldırıların tanımlanması	Savaşların tanımlanması	Ölenlerin tanımlanması	İşgalci-Yerleşimci tanımlanması	Devlet tanımlanması	Aktörlerin tanımlanması
Alt temalar	Abluka (2)	Asker (4)				
	Baskın (2)	Direnişçi (1)			Filistin (6)	
	Çatışma (5)	İsrail ordusu (3)	Katliam (5)		Filistin devleti	Hamas (33)
	Harekât	Milîtan (9)	Ölü-öldü-öldürüldü (11)	İşgalci	İsrail (69)	Filistinli (5)
	Kuşatma (2)	Ordu (1)		Yerleşimci	İsrail devleti	İsraili (6)
	Misilleme	Ordu (6)				
	Operasyon (1)	Örgüt (1)				
	Saldırı (19)	Terörist (3)				
	Savaş (12)					

The Guardian gazetesinin kavramları kullanım sıklığına dayanarak Filistin-İsrail çatışmasına yönelik yaklaşımını incelemek mümkündür. Gazetenin sıkça kullandığı terimler, çatışmanın öne çıkan yönlerini ve vurgularını yansıtır.

Örneğin, “İsrail” terimi, gazetenin çatışma hakkında sıkça yazdığı ve vurguladığı ana aktörlerden biridir. Aynı şekilde, “ Hamas” terimi de sıkça geçmektedir ve bu da gazetenin çatışmayı anlamada ve raporlamada Hamas’ın rolüne dikkat çektiğini göstermektedir. “Saldırı” ve “savaş” gibi terimler, çatışmanın şiddet içeren yönlerine odaklanmaktadır.

Gazetenin tercih ettiği kavramlar, Filistinli sivillerin ölümleri gibi insanî boyutlara da işaret etmektedir. Bu kavramlar, çatışmanın insanî mahiyetlerini ve Filistin halkının acılarını vurgulamaktadır.

Ancak, seçilen kavramların dengeli olup olmadığı konusunda tartışmalı bir durum ortaya çıkmaktadır. Bazı terimler, önyargı oluşturabilecek veya belirli bir perspektife aşırı vurgu yapabilecek niteliktedir. Örneğin, “milîtan” terimi, Filistinli-

leri tarafsız bir şekilde tanımlamak yerine olumsuz bir imaj yaratmaktadır. Hatta Hamas'ın saldırıları terör eylemleri olarak ifade edilmiş, bu da Hamas'ı terörist bir grup olarak lanse etmiştir. Hamas konusuna yukarıda değinildiğinden tekrar edilmemiştir.

The Guardian gazetesinin, İsrail-Filistin sorununu ele alırken “işgalci-yerleşimci” terimlerine nadiren veya hiç yer vermemesi çeşitli şekillerde yorumlanabilir. Bu durum, gazetenin editoryal tercihleri, dilin nötrlüğü, tarafsızlık ilkesi ve eleştirel yaklaşımıyla ilişkilendirilebilir. Gazete, siyasi ve duygusal yük taşıyan terimlerden kaçınarak haber dilini nötr tutma eğilimindedir. Ayrıca, tarafsızlık ilkesine uygun olarak her iki tarafın perspektifini dengelemeye çalışırken, bu terimlerin kullanımından kaçındığı da söylenebilir. Ancak, bu durum okuyucular arasında farklı yorumlara yol açabilir ve gazetenin Filistin-İsrail çatışmasını ele alma tarzının sorgulanabilir kılıkmaktadır.

Genel olarak, The Guardian gazetesi liberal basın yaklaşımını yansıtmakla birlikte, kullanılan terimlerin ve vurguların tamamen nesnel veya dengeli olduğunu iddia etmek tam olarak mümkün görülmemektedir. Gazetenin, Filistin halkının sesine daha fazla yer verdiği ve çatışmanın insanî boyutunu vurguladığı söylenebilir. Ancak, tercih edilen kavramlar ve vurgular, belirli bir siyasi görüşü veya perspektifi yansıttığı da iddia edilebilir ve bu da liberal basın ilkeleriyle tam olarak uyumlu bir durum değildir.

Tablo 4. Hürriyet Gazetesinin Filistin-İsrail Çatışmasını Tanımlaması

Temalar	Saldırıların tanımlanması	Savaşanların tanımlanması	Ölenlerin tanımlanması	İşgalci-Yerleşimci tanımlanması	Devlet tanımlanması	Aktörlerin tanımlanması
Alt temalar	Abluka (1)	Asker (3)	Katliam (1)	İşgalci	Filistin (22)	Hamas (35)
	Baskın (3)	Direnışçi	Ölü-öldü-öldürüldü (6)	Yerleşimci	Filistin devleti (2)	Filistinli (11)
	Çatışma (7)	İsrail ordusu (8)			İsrail (90)	İsraili (9)
	Harekât (2)	Militan (24)			İsrail devleti	
	Kuşatma (1)	Ordu (4)				
	Misilleme (1)	Örgüt (1)				
	Operasyon (3)	Terörist (1)				
	Saldırın (15)					
	Savaş (7)					

Hürriyet gazetesi, çatışmaları raporlarken belirli temaları vurgulamıştır. “saldırı” ve “savaş” gibi terimlerle çatışmayı çerçeveleyerek, yoğunluğunu ve ciddiyetini vurgulamıştır. Savaşları genellikle “militan,” “İsrail ordusu” ve “ordu” gibi terimlerle tanımlarken, ölenleri ise “katliam” ve “ölü-öldü-öldürüldü” kavramlarıyla vurgulamıştır.

İşgalci ve yerleşimci tanımlamalarına özel bir vurgu yapılmamış gibi görünmektedir. Bu “işgalci-yerleşimci” kavramlarına haber içeriklerinde yer verilememesi, haber kaynaklarının siyasi veya ideolojik bir duruşa sahip olması ihtimalini de doğurmaktadır. Bu da haberlerin objektifliğini etkileyen bir durumdur. Gazete, devletleri “Filistin” ve “İsrail” olarak belirtmiş, ancak belirgin bir ağırlık taşımamıştır. Çatışan tarafları tanımlarken ise “ Hamas” kelimesine belirgin bir vurgu yaparak çatışmanın belirli bir perspektifle ele alındığı anlaşılabilir.

Kullanılan kelime sayılarına bakıldığında, “saldırı,” “savaş,” “militan,” “İsrail” ve “ Hamas” gibi terimlere belirli bir ağırlık verildiği gözlemlenmektedir. Bu, gazetenin çatışmayı ele alırken belirli bir perspektif ve vurgu taşıdığını gösterir.

Kullanılan kelime sayıları göz önüne alındığında, Hürriyet gazetesinin çatışmayı ele alırken özellikle “ Hamas” terimine belirli bir ağırlık verdiği görülmektedir. Bu, gazetenin çatışmayı raporlarken belirli bir perspektifi vurguladığı ve muhtemelen Hamas’ı negatif bir ışıktaki sunma eğiliminde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Liberal medyanın haberlerinde genellikle adil, dengeli, objektif ve tarafsız olma ilkelerini benimsediği iddia edilir. Ancak, kendilerini liberal basın olarak konumlandıran üç yayın organının kullandığı terimler her zaman bu prensiplerle tam olarak örtüşmemektedir. Özellikle, bu gazetelerin Hamas savaşçıları “militan” ve “terörist” olarak doğrudan etiketlemesi dikkat çekicidir; ancak, çatışmanın merkezinde yer alan “işgal” ve “yasadışı yerleşim” gibi terimlere örneklem alınan üç gazete de hiç yer verilmemiştir. Eğer “işgalci-yerleşimci” kavramlarına haber içeriklerinde yer verilememesi, gazetelerin haber kaynaklarının siyasi veya ideolojik bir duruşa sahip olmasından kaynaklanıyorsa, bu durum haberlerin objektifliğini etkileyen önemli bir durumdur.

Gazetelerde İsrail savaşçıları için “ordu” terimi sıkça kullanılırken, Hamas savaşçılarının “haklılığına” vurgu yapan “direnişçi” gibi olumlu bir imaj oluşturan bu terime neredeyse hiç rastlanılmamıştır. Ayrıca, çatışmanın ilk haftalarında İsrail’in herhangi bir ayırım gözetmeksizin yaptığı hava bombardımanları sonucu binlerce çocuk ve kadının ölmesi üç gazetede de “öldü-öldürüldü” kavramlarıyla ön plana çıkarılmamıştır. Az sayıda kullanılan “öldü-öldürüldü” ifadeleri ise daha çok Hamas saldırılarında hayatını kaybedenler için kullanılmıştır. Ayrıca, analizi yapılan bu gazetelerin belirlenen (8-12 Ekim 2023) zaman aralığındaki sayılarında İsrail’in özellikle Gazze’yi BM yardım turlarının bile insani yardım götürmelerine izin vermeden tam bir “abluka” altına almış olmasına rağmen “abluka” kavramı bu gazetelerde sadece beş defa yer almıştır. Diğer taraftan çatışmanın ilk haftalarında özellikle, İsrail bombardımanlarında binlerce sivilin öldürülmüş olması haber ajanslarınca duyurulmuş olmasına rağmen gazeteler “katliam” terimini sadece iki defa kullanmışlardır. Onu da Hamas’ın eylemleri sonucu ölen İsraililerin öldürülmeleri için kullanılmışlardı. Bu da bir önyargıyı gösterebilir.

25 Ocak 2024 tarihli Reuters verilerine göre, İsrail saldırılarında 25.295 Filistinlinin hayatını kaybettiği, buna karşılık Hamas saldırılarında ise yaklaşık 1.332 İsrailinin öldüğü belirtilmiştir. Bu orantısız güç kullanımı bağlamında, liberal medya organlarının çatışmanın ilk beş-altı gününde neredeyse tamamını Hamas’a yüklemesi, adil bir yaklaşım açısından sorgulanmalıdır. “theintercept.com” tarafından 9 Ocak 2024 tarihinde yapılan altı haftalık analize göre, New York Times dâhil büyük medya organlarının genellikle İsrail yanlısı bir önyargıyla hareket ettiğine dikkat çekilmiştir (Johnson & Ali, The Intercept, erişim: 26.01.2024, <https://theintercept.com/2024/01/09/newspapers-israel-palestine-bias-new-york-times/>). Gazeteler, çatışmayı başlatan taraf olarak Hamas’ı sorumlu tutabilirlerdi; ancak sonraki haftalarda İsrail’in insan hakları, adalet ve tarafsızlık açısından eleştirilebilecek seçici olmayan hava ve kara bombardımanlarına daha fazla vurgu yapabilir ya da tamamen tarafsız bir duruş benimseyebilirdi. Ancak yukarıda belirtildiği gibi, gazetelerde İsrail’in mağdur olarak gösterildiğini ima eden duygusal etki oluşturan kavramları daha çok ön plana çıkarılmıştır.

Gazeteler, Hamas’ı ilk gün çatışmayı başlatan taraf olarak sorumlu gösterebilirler, ancak sonraki günlerde İsrail’in seçici olmayan hava ve kara bombardımanlarını insan hakları, adalet ve tarafsızlık açısından daha fazla eleştirebilirlerdi ya da hatta tamamen tarafsız kalabilirdi.

Kavramların tanımlamadaki kritik rolü göz önüne alındığında, örneklem olarak seçilen gazetelerin haber metinlerinde hangi kavramları ne kadar sıklıkla kullandıkları ve hangi aktörleri nasıl öne çıkardıkları, liberal basın perspektifi bağlamında tartışılması gereken bir konu olarak değerlendirilmelidir.

Gazetelerin haber metinlerinde insan haklarına vurgu yapılırken genellikle İsrail lehine ya da Hamas (Filistin) aleyhine bir dil ve üslup kullanılması dikkat çekicidir. Örneğin, The Guardian'ın Gazze'nin bombardıman altında olduğu beşinci gün için attığı "İsraililer korku, üzüntü ve keder arasında sıkışmış durumda" manşetinin, olaya taraf bir yaklaşımı yansıttığı söylenebilir. İsraililerin duygusal durumuna vurgu yapmak, belirli bir bakış açısını diğerine tercih etmek anlamına gelebilir, bu da gazetenin çatışmayı nasıl temsil ettiği konusunda eleştirilmesi gereken bir durumdur. Hürriyet gazetesi ise insan haklarına ve sivillerin durumuna vurgu yapan haberlere yer vermesine rağmen, "Yüzlerce canlı kalkan" manşetiyle Hamas'ın eylemlerini ve bu durumun insani değerler açısından olumsuzluğunu gündeme getirmesi, İsrail'in vatandaşlarını dahi öldürmekten çekinmeyen tutumunu eleştirmemesi açısından denge ve hakkaniyet konusunda soru işaretleri uyandırmaktadır. Üç gazetenin beş günlük haberleri incelendiğinde, dil ve üslup bakımından The New York Times'in daha nesnel bir tutum benimsediği göze çarpmaktadır.

Özetle gazetelerin, haber kavramlarının seçiminde, tarafsız, olayları dengeli bir şekilde sunma ve tüm perspektiflere adil bir şekilde yer vermemişlerdir. Eğer bir gazete sadece bir tarafın duygusal durumuna odaklanıp diğerini göz ardı ediyorsa, bu liberal basının tarafsızlık ilkesine aykırıdır.

Ancak, bu değerlendirmenin ilgili haber kuruluşlarının genel tutumunu değerlendirmek için yeterli veri sağlamadığı da kesindir. Sadece haberlerde tercih edilen kavramlar üzerinden tam bir değerlendirme yapmak mümkün olmadığından, daha geniş bir perspektifi ele alan ve sistemli olarak yapılan başka çalışmalarla kesin sonuçlara varmak mümkün olabilir.

Bu sonuçlar doğrultusunda, liberal basın kuramına göre haberlerin adil, dengeli, objektif ve tarafsız olması gerektiği savunulur. Ancak yapılan çalışmada, örneklem alınan gazetelerin kullanılan terimlerde ve haber sunumunda bu ilkeleri tam olarak uygulamadığı görülmüştür. Özellikle, İsrail ve Hamas arasındaki çatışmayla ilgili haberlerde, belirli bir tarafa ağırlık verilmiş ve tarafsızlığın zedelendiği izlenimi verilmiştir.

Literatürde, liberal medyanın adil, dengeli, objektif ve tarafsız olma ilkelerini benimsemesine rağmen, bulgular, gerçek dünya uygulamasında (örneklem gazetelerde) bu prensiplerin tam olarak uygulanmadığını göstermektedir. Örneğin, haber dilinde kullanılan terimlerdeki eşitsizlikler ve haberlerin olayları yansıtmadaki farklılıklar, bu uçurumu göstermektedir. Haberlerdeki önyargı ve tercihler de bu durumu desteklemektedir. Hamas ve İsrail arasındaki çatışmayı ele alırken haber dilinde kullanılan terimlerde ve haberlerin vurgulama şeklindeki farklılıklar, önyargıları ve tercihleri yansıtmaktadır.

Bulgular, liberal medyanın bazı alanlarda objektiflikten uzaklaştığını ve tarafsızlık ilkesine aykırı davrandığını göstermektedir. Bu nedenle, liberal medyanın eleştirilmesi ve reformlara ihtiyaç duyulması gerektiği tartışılmalıdır. Liberal medyada yapılabilecek bazı reform önerileri şunlar olabilir:

Dil Kullanımının Gözden Geçirilmesi: Haberlerde kullanılan dilin tarafsızlığını sağlamak için daha dikkatli bir şekilde seçilmesi gerekmektedir. Özellikle, tarafı veya duygusal ifadelerden kaçınılarak daha nesnel bir dilin tercih edilmesi önemlidir bu çalışmada ortaya çıktığı gibi “Hamas, militan, terörist” bağlamında yapılan sunumlar tarafsızlık ilkesiyle örtüşmemektedir.

Çatışma ve Kriz Durumlarında Denge: Özellikle çatışma ve kriz durumlarında, haber kuruluşları tarafından taraflar arasında adil bir denge sağlanmalıdır. Bir tarafın görüşlerine ağırlık verirken, diğer tarafın görüşlerine de eşit derecede yer verilmelidir. Araştırma boyunca İsrail’in kuşatma ve bombalamalarında çoğu çocuk ve binlerce sivil Filistinlinin öldürülmesi oransal olarak daha az ve nitelik olarak nötr (sadece “öldü” şeklinde) bir şekilde sunulurken, Hamas saldırılarında hayatını kaybeden İsraililer için “katliam”, “soykırım” ve “korkunç” gibi son derece duygusal terimlere, özellikle New York Times gazetesinde orantısız şekilde yer verilmiştir. İsrail’in Filistinlilere uyguladığı orantısız güç, liberal değerleri savunan bu kuruluşlarda da kısmen İsrail lehine orantısız şekilde haberleştirilmiştir.

Kapsamlı ve İncelemeli Habercilik: Olayları yalnızca yüzeyden değil, daha derinlemesine inceleyen, arka planını ve nedenlerini anlatan habercilik tarzı benimsenmelidir. Bu, izleyicilere daha geniş bir perspektif sunar ve haberlerin daha anlamlı olmasını sağlar. Bu çalışmada görülmüştür ki Filistin-İsrail çatışmasının temel problemi olan ‘Yahudi yerleşimciler’ konusu, liberal değerleri savunan gazetelerde ifade edilmezken, sadece karşılıklı gerçekleştirilen saldırılar ve bunların

sonuçlarına odaklanmak, yeterli bir bakış açısı sunmamaktadır. Bu öneriler, liberal medyanın tarafsızlık ve objektiflik ilkelerine daha sıkı bir şekilde bağlı kalmasını ve okurlarına daha güvenilir ve kapsamlı haberler sunmasını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

AK, Gökhan (2015). John Stuart Mill Düşününde Bireyin Özgürlüğü. *EUL Journal of Social Sciences*, 6(1).

ALBAYRAK, Gökhan (2020). Uluslararası insancıl hukukta işgale ilişkin hukuki meseleler. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28(2), 445-471.

ATEŞ, Davut (2009). Gazze trajedisi: sorumluluk ve kavramların haklılaştırma işlevi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 61-83.

AZUMA, Shoji (2024). Analyzing Japanese media representation of the Israel-Hamas conflict: a linguistic study of online sources. *IPRPD International Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, Volume 05; Issue no 02: February, 2024 DOI: 10.56734/ijahss.v5n2a1

BORA, Tanıl (2018). *Zamanın kelimeleri: Yeni Türkiye'nin siyasi dili*. İletişim Yayınları.

BRITANNICA, T. Editors of Encyclopaedia (2024, January 26). *The New York Times*. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/The-New-York-Times>.

BYBEE, Carl R (1997). Media, public opinion and governance: burning down the barn to roast the pig. *Module Ten (Unit 56)*. *Centre for Mass Communication Research, Leicester University*.

CAPLAN, Neil (2019). *The Israel-Palestine conflict: contested histories*. John Wiley & Sons.

CURRAN, James (2018). The liberal theory of press freedom. J. Curran & J. Seaton (Ed.), *Power without responsibility: press, broadcasting and the internet in Britain* (pp. 336-350). Routledge.

ÇAKMAK, Diren (2023). İsrail Sağının Batı Şeria'nın Statüsüne Dair Hukuki Yaklaşımını Anlamak. *TESAM Akademi Dergisi*, 10(1), 1-22.

- ÇETİN, Halis (2002). Liberalizmin tarihsel kökenleri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1), 79-96.
- ÇİLİNGİR, Lokman (2019). Locke'un toplum sözleşmesi kuramı. *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, (11), 31-43.
- DAĞTAŞ, Erdal ve Ozan Yıldırım (2018). Kültürel Emperyalizm Çerçevesinde Tüketim Pratiklerinin Türkiye Basınındaki Yansımalarının Çözümlemesi: 24 Kasım 2017" Kara Cuma" Örneği. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 9(17).
- DERESZEWSKI, Lisa M., & Valerie Rubinsky (2023). Agenda Setting Theory and Harvard Student Group Backlash to the Israel-Hamas Conflict.
- DEVİRAN, Yusuf (2010). *Haber söylem ideoloji* (Vol. 15). İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- DRISKO, James W., & Tina Maschi (2016). *Content analysis*. Oxford University Press, USA.
- FREEDMAN, Joshua (2021). The recognition dilemma: Negotiating identity in the Israeli-Palestinian conflict. *International Studies Quarterly*, 65(1), 122-135.
- GÜNAYDIN, Hülya (2017). Türk Medyasında El-Aksa İntifadası. İçinde M. Çemrek, G. Bozbaş, F. Kaleci, ve A. M. İdan (Ed.), *Filistin Meselesi ve Türkiye Uluslararası Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı*. NEÜ Yayınları.
- GÜRCAN, Halil İbrahim, Erkan Yüksel, Ali Murat Vural, Erdem Çetintaş ve Fatma Seçil Banar (2012). Haberciliğin temel kavramları. *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi*.
- <https://theintercept.com/2024/01/09/newspapers-israel-palestine-bias-new-york-times/>
- JACKSON, Holly M (2023). The New York Times distorts the Palestinian struggle: A case study of anti-Palestinian bias in US news coverage of the First and Second Palestinian Intifadas. *Media, War & Conflict*, 17506352231178148.
- KASAP, Fevzi, Ayhan Dolunay ve Özcan İnceci (2019). Yazılı Basında Mülteci Haberleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme: The Guardian ve Hürriyet Örneği/A Comparative Study on Refugee News in Press: Example of The Guardian and Hürriyet. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(1), 378-391.
- KOHN, George Childs (2013). *Dictionary of wars*. Routledge.

- KRIPPENDORFF, Klaus (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage publications.
- LEVENE, Mark & Penny Roberts (Eds.). (1999). *The massacre in history* (Vol. 1). Berghahn Books.
- LOCKE, John (2024). *Yönetim üzerine ikinci inceleme: sivil yönetimin gerçek kökeni boyutu ve amacı üzerine bir deneme*. Serbest Kitaplar. (https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=HNjwEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA2&dq=Locke,+J.+Y%C3%B6netim+%C3%9Czerine+%C4%B0kinci+%C4%B0nceleme&ots=pp3KNoVAUO&sig=szTmf3alI84v7cgk9Bdnq4diyZ8&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
- MAJEED, Sana (2008). *Comparative study of news reports by BBC world, CNN, Guardian Unlimited and Al-Jazeera for the Annapolis summit (Nov 19th-Dec 9th 2007): The Role of media in conflict resolution* (Master's thesis). Universitetet I Oslo.
- MCQUAIL, Denis (1994). *Kitle İletişim Kuramı*, (çev. AH Yüksel). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Kibele Sanat Merkezi.
- METİN, Osman ve Şükriye Ünal (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- MILL, John Stuart (2019). *Özgürlük Üzerine*. (Çev. Berkay Tartıcı). İstanbul: Kutu Yayınları.
- ODABAŞ, Uğur Köksal (2018). John Stuart Mill'in Düşüncesinde Özgürlük Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(Özel Sayı 3), 2685-2699.
- OKTAY, Selçuk (2019). Eşik Bekçiliği Teorisi Kapsamında Medya Etiği Sorunsalı-BBC-Jeremy Bowen Örneği. *Kent Akademisi*, 12(1), 159-176.
- ÖĞÜLMÜŞ, Selahattin (1991). İçerik çözümlemesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 24(1), 213-228.
- ÖZER, Ömer (2010). *Liberal basın*. İstanbul: Literatürk Yayınları.
- ÖZER, Yusuf (2018). Savaşın Değişen Karakteri: Teori Ve Uygulamada Hibrit Savaş. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7(1), 29-56. <https://doi.org/10.28956/gbd.422724>

- ÖZKIR, Yusuf (2013). Hürriyet Gazetesi'nin kimliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 45-70.
- ÖZKOÇ, Özge (2021). İsrail'in Batı Şeria'daki Yerleşimci Politikası ve ABD'nin Filistin Sorununa İlişkin Barış Girişimleri: İki Devletli Çözüm Hâlâ Mümkün Mü?. *Gazi Akademik Bakış*, 15(29), 311-336.
- RABINOVITCH, Gérard (2017). *Terörizm mi? Direniş mi?: kitle toplumları çağında bir sözlük karmaşasına dair*. Sel Yayıncılık.
- SEN, Somdeep (2017). 'To Fight is to Exist' Hamas, Armed Resistance and the Making of Palestine. *Interventions*, 19(2), 201-217.
- TAŞ, Oğuzhan (2010). Medya etiğinin tarihsel temelleri ve gelişimi. *Televizyon haberciliğinde etik*, 3-23.
- TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, erişim: 26.03.2024.
- TIME. (2022, 22 Aralık). Turkey and Israel Are Normalizing Ties, But Tensions Remain. <https://time.com/6206992/turkey-israel-normalization/>
- UDEOĞLU, Başak (2015). Basının Kamuoyu Oluşturma Görevi: 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçim Kampanyası Dönemi, Yeni Şafak Ve Sözcü Gazetesi Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(2), 346-365.
- UTMA, Seçil (2022). *Medyada Gerçeklik Algısının Dönüşümü Medya ve Dezenformasyon*. Ankara: İksad Yayınevi.
- VISER, Matt (2003). Attempted Objectivity: An Analysis of the New York Times and Ha'aretz and their Portrayals of the Palestinian-Israeli Conflict. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 8(4), 114-120.
- wikipedia.org, erişim: 31.03.2024
- YACOBI, Haim, & Elya Milner (2022). Planning, land ownership, and settler colonialism in Israel/Palestine. *Journal of Palestine studies*, 51(2), 43-56.
- YANARIŞIK, Oğuzhan (2021). Terörizm ve Medya Çerçevelemesi Üzerine Bir Analiz: YPJ Örneği. *Liberal Düşünce Dergisi*, 26(102), 241-256.
- YILMAZ, Dursun (2024). Türk Medyasında Hamas-İsrail Çatışması: Analiz ve Değerlendirme. *TRT Akademi*, 9(20), 80-123.

YILMAZ, Dursun ve Murat Sezgin (2020). Siyasal ve sosyal bağlamda mankurt kavramının Türk yazılı basınında metaforik kullanımı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1010-1030.

ZARİÇ, Sami (2018). Filistin'in Özgürlük Mücadelesinde Hareket'ül Mukavemet-ul İslamiyye (İslami Direniş Hareketi-Hamas). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (Asos Journal)*, 286-295.